

SEM'İYYÂT (السمعیات)

Üç ana grupta toplanan
İslâm inanç esaslarının ikincisini
oluşturan âhiret hayatıyla ilgili
konuların genel adı
(bk. USÛL-i SELÂSE).

SEMİZ AHMED PAŞA (ö. 988/1580)

Osmanlı vezîriâzamı.

Hayatının ilk yılları hakkında bilgi yoktur. Biyografisinden söz eden kaynaklarda Arnavut asıllı olduğu ve Kanûnî Sultan Süleyman döneminde saraydan çıktığı belirtilir. Ancak 1573'te İstanbul'da bulunan Habsburg elçilik heyetinden Stephan Gerlach onun elçilere kendisini Graetzli olarak tanıttığını, bundan dolayı Alman asıllı olma ihtimalinin kuvvetli bulunduğunu yazar. Hatta 1576'da Habsburg elçisini kabul ettiğinde Salzburg piskoposuna bir küçük balsam şişesi hediye etmiş olması bu bilgiyi anlamlandıran (Türkiye Günlüğü, I, 330, 486). İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve İsmail Hami Danişmend, Kanûnî döneminin tanınmış defterdarı İskender Çelebi'nin Bağdat seferi sırasında (1534) katlinin ardından Enderun'a alınan kölelerinden biri olduğunu belirtirlerse de devrin kaynaklarında böyle bir bilgiye rastlanmaz. Semin veya Semiz lakabı da çağdaşı kaynaklarda geçmez. Kanûnî devrine ait bir tevcihat kaydı listesinde "Semin Ağa" diye tanındığı belirtilen şahsın Anadolu beylerbeyliğinden Rumeli beylerbeyliğine geçen başka bir Ahmed Paşa için (İsfendiyârî Ahmed Paşa) kullanıldığı anlaşılmaktadır (Özergin, s. 29).

Devşirme olarak Enderun'da yetişti. Bilinen ilk resmî görevi kapıcıbaşılıktır. Bundan önce sarayda daha başka görevlerde bulunmuş olması ihtimali yüksektir. Bu sıfatla Kanûnî Sultan Süleyman'ın Nahcivan seferine katılmış olması mümkündür. Onun ayrıca Rüstem Paşa ve eşi Mihrimah Sultan ile tanışıklığı olduğu da anlaşılmaktadır. Nitekim Rüstem Paşa'nın ikinci sadâreti döneminde Ferhad Ağa'nın yerine 20 Rebîülevvel 965'te (10 Ocak 1558) yeniçeri ağalığına getirildi (a.g.e., s. 20). Lokmân b. Hüseyin'e göre ise onun yeniçeri ağalığına tayini, Nahcivan seferi sonrasında Vezîriâzam Kara Ahmed Paşa'nın katlinden (Eylül 1555) önce vuku bulmuştur (Zübdetü't-tevârîh, vr. 73^a). Ancak ilk bilginin daha doğru olması kuvvetle muhtemeldir. Yeniçeri ağalığı 24 Muharrem 969'a (4

Ekim 1561) kadar sürdü. Bu tarihte Mustafa Paşa'nın beşinci vezirliğe getirilmesi üzerine ondan boşalan Rumeli beylerbeyiliğine tayin edildi (Lokmân b. Hüseyin, vr. 76^a; Özergin, s. 23). 27 Kasım'da Rüstem Paşa'nın Mihrimah Sultan'dan olma kızıyla (Ayşe Sultan) evlendi, böylece sarayla olan yakınlığını daha da kuvvetlendirdi. Bundan sonra dönemin kaynaklarında daha çok Rüstem Paşa veya Mihrimah Sultan damadı lakabıyla anılmaya başlandı. Bu sayede giderek nüfuzunu arttırdı ve sonunda vezîriâzamlığına kadar sürecek olan kubbealtı vezirliği dönemi 13 Zilkade 970'te (4 Temmuz 1563) altıncı vezirliğe tayiniyle başlamış oldu (Özergin, s. 26; Lokmân b. Hüseyin beşinci vezirliğe tayin edildiğini yazar: vr. 76^b). Bu sıfatla katıldığı Sigetvar seferi sırasında padişahın yakınında bulundu; yol esnasında köprü yapımına nezaret ettiği gibi kale kuşatması sırasında da yeniçeri ağası Ali Ağa ile birlikte metris kazma işiyle ilgilendi. Kaynaklara göre bu esnada dördüncü vezir konumundaydı. Kanûnî Sultan Süleyman'ın Sigetvar'da vefatı üzerine ordugâhtaki sıkıntılı durumda yapıcı bir rol üstlendi. Selânikî'ye göre, padişahın ölümünün gizli tutulduğu sırada divan yapılması için çağırına gelip fikrini soran Feridun Ahmed Bey'e kimsede divana katılacak hal kalmadığını, yeni padişahın ise savaş mahalline gelmesinin sakıncalı olacağını bildirdi (Tarih, I, 37). Ardından padişahın cenazesinin önden İstanbul'a yollanması işine nezaret etmekle görevlendirildi. II. Selim'in İstanbul'a girişi esnasında yeniçerilerin cülûs bahşisi dolayısıyla çıkardıkları karışıklıkların yatıştırılmasında da rol oynadı. Kıbrıs'ın fethi sırasında donanmanın Akdeniz seferine çıkışından biraz önce 4 Zilhicce 978'de (29 Nisan 1571) karadan Dalmaçya sahillerine yönelik seferin idaresini üstlendi. Emrinde 1500 yeniçeri ve 600 silâhdar olduğu halde Rumeli Beylerbeyi Hüseyin Paşa ile buluştu, Venedik kıyılarında âsi Arnavutlar'la mücadele etti; donanmanın kıyılardaki harekâtına paralel şekilde Karadağ sahilinde kuzeyden güneye doğru sıralanan ve Venedikliler'in kontrolünde bulunan Budua / Budva, Bar ve Ülgün (Dulcino / Ulcinj) kalelerinin fethine katıldı. Kalelerin alındığı haberini Edirne'de bulunan II. Selim'e duyurunca kendisine Selânik'te kıışı geçirmesi ve bu arada Selânik Kalesi'ni onartması emri verildi (a.g.e., I, 84). Daha sonra İstanbul'a dönen Ahmed Paşa, muhtemelen Sokullu Mehmed Paşa ile olan anlaşmazlığı sebebiyle Vezir Hüseyin Paşa ile birlikte vezâretten azledildi (Zilkade 980 / Mart 1573). Bunda Piyâle Paşa'nın

ikinci vezir olarak tayinine itirazı önemli rol oynamıştı. Selânikî, bu vesileyle onun yirmi beş gün kadar vezâretten mâzûl olup 300.000 akçeyle emekli edildiğini, ancak Mihrimah Sultan'ın devreye girip damadını yeniden vezârete getirttiğini belirtir. Bu şekilde Ahmed Paşa, Piyâle Paşa'nın kendisine tekaddümünü ("Piyâle Paşa takdim ferman olunup Ahmed Paşa, altına oturması ferman olunmuş") kabullenip üçüncü vezirliğini sürdürmek zorunda kalmıştı. Muhtemelen bu olay dolayısıyla Sokullu'ya karşı olan grup içinde yer aldı.

Bu yıllarda Venedik elçisi Garzoni, sarayının Atmeydanı'nda bulunduğunu belirttiği üçüncü vezir Ahmed Paşa'nın Vezir Mustafa Paşa ve şeyhülislâm ile birlikte Sokullu Mehmed Paşa'ya karşı olan cep hede yer aldığını yazar. Gerlach onun 21 Kasım 1573'te padişahın kız kardeşinden olan oğlunun vefat ettiğini bildirir. Bir başka oğlunu ise 29 Nisan 1576'da kaybetmiştir. Yine Gerlach'a göre 8 Kasım 1576'da kızını o sırada yeniçeri ağası olan Cigalazâde Sinan Ağa (Paşa) ile evlendirmiş, 15 Kasım'da diğer iki oğlunu büyük bir merasimle sünnet ettirmiştir (Türkiye Günlüğü, I, 330, 456-457, 464). Bu arada 16 Cemâziyelevvel 983'te (23 Ağustos 1575) sarayında divanhânesinde çıkan yangın büyük tahribata yol açmış ve bizzat padişahın 10.000 altın desteğiyle onarım gerçekleştirilmiştir. Piyâle Paşa'nın Ocak 1578'de vefatından sonra da ikinci vezir olmuştur.

Ahmed Paşa, II. Selim'in vefatı ve yerine III. Murad'ın tahta cülûsu sonrası Sokullu Mehmed Paşa'ya karşı giderek artan muhalefette ön plana çıktı. Sokullu'nun suikast neticesi hayatını kaybetmesinin ertesi gün vezîriâzamlık makamına getirildi (21 Şaban 987 / 13 Ekim 1579). Ancak vezîriâzamlığı uzun sürmedi, ölümüne kadar altı ay on altı gün kadar bu makamda kalabildi. Bu süre zarfında Koca Sinan Paşa'yı destekledi ve onu Lala Mustafa Paşa'nın yerine İran seferi serdarlığına tayin ettirdi. Siyavuş Paşa'yı vezârete getirtti, bazı önemli üst düzey idarecileri değiştirdi. Onun sadâreti sırasında Haslar kadılığı Galata kadılığından ayrıldı ve her ikisi de müstakil kadılık oldu. Çıkan bir fermanla gayri müslim unsurların kıyafetlerinin tanzimi yapıldı, yahudilerin kırmızı çuha takke, diğerlerinin siyah şapka giymeleri emredildi (Lokmân b. Hüseyin, vr. 95^a). Ancak bu arada hastalandı (maraz-ı mesâne); özellikle yakın adamı olan Cezayir timar defterdarı Hayâibeyzâde Ömer Efendi'nin yolsuzlukla tutuklanıp Yedikule'ye hapse-

